

Porin kaupungin kaavoitus
kaavoitus@pori.fi

Viite Lausuntopyyntö 18.3.2025

Aihe Pori, Tahkoluoto-Paakarit osayleiskaava, luonnos 2

Satakunnan Museolta on pyydetty lausuntoa koskien Tahkoluoto-Paakareiden osayleiskaavan luonnosta 2. Kaava on ollut vireillä jo pitkään. Osayleiskaavatyö suunnittelualueella käynnistettiin jo vuonna 2008. Työ ei kuitenkaan edennyt ehdotusvaihetta pidemmälle ja se keskeytettiin. Osayleiskaava asetettiin uudelleen vireille vuonna 2015 ja ensimmäinen osayleiskaavaluonnos oli nähtävillä 1.7.-31.8.2020. Runsaan palautteen perusteella tilattiin uusia selvityksiä ja kaavaratkaisua kehitettiin edelleen.

Suunnittelualue sijaitsee Meri-Porissa, 27 km kaupungin keskustasta luoteeseen. Alue käsittää Tahkoluodon satama-, voimalaitos-, teollisuus-, varasto- ja asuntoalueet, Parkkiluodon, Vasikkarinviikin sekä Paakareiden saariston ja Kaijakaran. Pohjoisimmat saaret ovat Arvekarin pohjoispuolella olevat Leppäkari ja Korkeakari, ja itäisin saari on Kappelinsalmen itäpuolella oleva Pihlavakari. Lännessä kaava-alueetta on laajennettu Törnिकarin edustan täyttömaa-alueen takia. Lisäksi kaava-alueeseen on otettu mukaan myös Kaijakaran saari. Kaava-alue on yhteensä 1 832 ha, josta vesialuetta on 1 203 ha ja maa-alueita 633 ha.

Kaavaselostuksen mukaan yleiskaavan päätavoitteena on toisaalta turvata satama- ja teollisuusalueen kehittymisedellytykset, mutta tämän rinnalla pyritään säilyttämään myös alueen saariston vapaa-ajan käytössä olevat alueet nykyisessä käytössään. Tahkoluoto-Paakareiden osayleiskaavassa varaudutaan Tahkoluodon teollisuusalueen uusiutumiseen puhtaan siirtymän kemian teollisuuden ja kiertotalouden alueeksi. Alue hyödyntää erityisesti Tahkoluodon satamia sekä sen edustalle rakentuvaa merituulivoimaa. Tahkoluodon edustalle rakentuvan merituulivoiman sähkönsiirrolle varataan merikaapelimatont rantautumispaikka ja tarvittava sähköasemakapasiteetti. Uudet 400 kV:n voimalinjavaraudet ratkaistaan hankkeiden YVA-prosesseissa. Osayleiskaavassa osoitetaan myös noin 100 ha:n laajentumisalue merelle, Törnिकarin edustalle, koska Tahkoluodossa on vapaa maa-alue loppumassa. Laajentumisalue mahdollistaisi myös toisen syväsataman rakentamisen, jos siihen on tarvetta. Kaavaratkaisussa Tahkoluodon kylän asuminen on poistettu ja muutettu sataman suojaviheralueeksi, koska se sijaitsee

liian lähellä kehittyvää kemianteollisuuden keskittymää. Kataniemen ja Tukkiiviikin rannat osoitetaan luonnonsuojelualueiksi, kuten myös saariston suojelukohteet. Luonnon monimuotoisuutta tuetaan osoittamalla saariston muut vapaat alueet virkistysalueiksi.

Kaavaselostuksen mukaan Saariston ja mantereen nykyinen loma-asutus säilyy. Osayleiskaava toimii suoraan rakennuslupien myöntämiseen oikeuttava rantaosayleiskaavana loma-asumisen osalta. Rakennusluvut tulevat koskemaan lähinnä korvaavaa rakentamista, koska alueelle ei osoiteta uusia rakennuspaikkoja. Alueen kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kalastajatilat suojellaan. Tahkoluodon kylätontilla ja merikappelin muistomerkillä on suojelumerkintä. Tahkoluodon kedolle on rajattu suojelualue, jolle tulee jättää kulkuyhteys, vaikka se sijaitsee kasvavan teollisuusalueen kyljessä.

Alueella ei ole oikeusvaikutteista yleiskaavaa. Oikeusvaikutuksettomana laadittu, kaupunginvaltuuston 24.3.1997 hyväksymä Reposaari-Tahkoluoto-Lampaluoto-Ämttö osayleiskaava on nyt laadittavaa osayleiskaavaa alueellisesti huomattavasti laajempi. Tahkoluoto-Lampaluoto-Ämttö -osayleiskaavassa suunnittelualueelle ei kohdistu rakennus- eikä kulttuuriympäristön suojelua. Kaava-alue menee luoteisosalta Tahkoluodon merituulipuiston osayleiskaavan (2015) päälle. Merituulipuiston osayleiskaava korvautuu ja kumotaan päällekkäin menevältä osalta. Alueella on voimassa jo iäkkäitä asemakaavoja: *Reposaaren saaristoasemakaava* (1949), *Tahkoluodon asuntoalue ja sitä ympäröivä metsätalousalue*: (1962), *Öljysäiliöiden korttelit ja puistoalueet* (1981) sekä *Satama-, teollisuus-, voimalaitos- ja rautatiealueiden asemakaava* (1986).

Suunnittelualue ei sijoitu mihinkään Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 (2019) osoitettuun valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön tai maisema-alueelle. Parhaillaan on käynnissä Satakunnan maakuntakaavan uudistaminen ja maakuntakaavan luonnos oli nähtävillä loppuvuonna 2024. Uutta maakuntakaavaa varten laadittiin Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventointi (Niina Uusi-Seppä/Ramboll 2023). Satakunnan rakennusperintö 2023-selvityksessä kaava-alueelta osoitettiin maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi kolmesta entisestä kalastajatilasta koostuva kokonaisuus *Mänty-Paakaran kalastajatilat*.

Kaava-alueen rakennuskanta on inventoitu osayleiskaavan lähtötiedoiksi ensimmäisen kerran vuonna 2010 (Hanna Jaakola / Satakunnan Museo). Kaavatyön viivästymisen seurauksena Tahkoluoto-Paakareiden osayleiskaavan luonnoksesta vuonna 2020 saatujen viranomaislausuntojen myötä Porin

kaupunkisuunnittelussa katsottiin aiheelliseksi tehdä kaava-alueen rakennuksia koskeva tarkistusinventointi kohteiden nykytilan selvittämiseksi. Maastokäyntien tarkoituksena oli arvioida kymmenen vuotta aiemmin inventoitujen kohteiden muutoksia ja arvojen säilymistä. Päivytysinventoinnin tulokset vietiin Satakunnan Museon ylläpitämään Pakki-sovellukseen ja selvityksestä laadittiin erillinen raportti *Tahkoluoto-Paakareiden rakennettu kulttuuriympäristö 2023*. (Helene Kaarnametsä/Porin kaupunkisuunnittelu 2023). Inventoinnin perusteella kaavassa esitetään suojeltavaksi kaikkiaan 22 kohdetta. Kaava-alueelta laadittiin myös kattava maisemaselvitys (Vuokko Kemppi-Vienola / Porin kaupunkisuunnittelu 2023).

Satakunnan Museon rakennustutkija sekä kaavan laatija pitivät kaavaluonnoksen nähtävillä oloaikana 8.4.2025 työneuvottelun koskien kaavaluonnoksen suojelumerkintöjä ja -määräyksiä.

Satakunnan Museon kannanotto

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Satakunnan Museo pitää hyvänä, että alueen kulttuuriympäristöä ja maisemaa koskevat lähtötiedot on saatettu ajantasaisiksi. Museo näkee, että kaavan lähtötiedoiksi laaditut selvitykset ovat kattavia ja niiden keskeiset tulokset on myös huomioitu kaavakartalla, kuten myös Satakunnan rakennusperintö 2023-selvityksen tulokset. Kaavan vaikutuksen arvioinnin helpottamiseksi tulisi kaavaselostuksessa esittää myös kaavan vaikutusalueella olevat kulttuuriympäristöt kartalla sekä näiden kuvaukset, kuten valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävä Reposaaressa yhdyskunta sekä Satakunnan rakennusperintö 2023 aineistossa maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi osoitettu Mänty-Paakarien kalastajatilat.

Erityisen hyvänä museo pitää sitä, että kaava-alueen historiallisesti ja maisemallisesti merkittävät kalastajatilat suojellaan asiaankuuluvine suojelumerkintöineen. Myös alueen omaleimaisen loma-asutuksen säilymisen turvaaminen on tärkeää.

Museo pitää kaavaluonnoksen suojelumerkintöjä lähtökohtaisesti asianmukaisina. Porin kaupunkisuunnittelu sekä Satakunnan Museo järjesti kaavaluonnoksen suojelumerkinnöistä sekä -määräyksistä 8.4.2025 työneuvottelun, jonka yhteydessä päädyttiin karsimaan ja selkeyttämään joitakin nyt luonnoksessa nähtäviä kaavamerkintöjä sekä kaavamääräyksiä, jotka koskivat etenkin

rakennusinventoinnissa B-arvoluokkaan arvotettuja kohteita. Selkeyden vuoksi nyt nähtävillä olevassa kaavaluonnoksessa oleva Sr-2 merkintä esitettiin muutettavaksi /s -merkinnäksi. Parkkiluodon kylän /s merkintä poistettiin ja alueen rakentamista esitettiin ohjattavaksi kyseisen kokonaisuuden AT-1-merkintään liittyvässä kaavamääräyksessä. Tämän katsottiin ohjaavan riittävästi Parkkiluodon vuosien saatossa melko runsaasti muutettua, mutta mittakaavaltaan säilynyttä kokonaisuutta.

Koska alueen rakennettua kulttuuriympäristöä koskevat merkinnät ja määräykset tulevat vielä muuttumaan, ottaa Satakunnan Museo kantaa niihin tarkemmin kaavan ehdotusvaiheessa.

Korjauksena lukuun 4.6. *Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet* museo huomauttaa, että Pakki-sovellus on Satakunnan Museon ylläpitämä, ei Museoviraston, kuten kaavaselostuksessa mainitaan.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Tahkoluoto-Paakarit osayleiskaavan alueella on toteutettu useita arkeologisia inventointeja. Ensimmäinen aluetta koskeva arkeologinen selvitys on vuodelta 1996 (Esa Laukkanen/Satakunnan Museo). Osayleiskaavatyön valmisteluun liittyen alueella inventoitiin v. 2010 (Jouko Pukkila/Satakunnan Museo). Osittain suunnittelualueelle ovat kohdentuneet lisäksi Tahkoluoto-Mäntyluoto - kaasuputkilinjan arkeologinen inventointi v. 2014 (Tiina Vasko/Satakunnan Museo) sekä Tahkoluoto-Kaanaa voimajohtosuunnitelman arkeologinen inventointi v. 2024 (Heilu Oy).

Osayleiskaavan suunnittelualueelta tunnetaan kaksi kiinteää muinaisjäännöstä (Reposaaren Kappelinpaikka ja Tahkoluodon kylä) sekä kaksi kulttuuriperintökohteeksi arvotettua arkeologista kohdetta (Saturn-hylky ja Vasikkarinmäen puolustusvarustus). Kohteet on esitelty kaavaselostuksessa. Kartassa selostuksen sivulla 32 Vasikkarinmäki on virheellisesti nimetty kiinteäksi muinaisjäännökseksi, mutta kohde on muu kulttuuriperintökohde. Tämä tulee lisätä kohteen kuvaukseen. Selostuksen kuvauksiin tulisi myös lisätä kaikkien kohteiden Muinaisjäännösrekisterin tunnistetiedot. Nämä löytyvät Museoviraston kulttuuriympäristön palveluikkunasta www.kyppi.fi.

Kappelinluodolla sijaitseva Reposaaren kappelinpaikka ympäristöineen on muinaismuistolaila (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös sekä

valtioneuvoston päätöksen 17.11.2024 mukainen valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen kohde (VARK). Kaavakartalle Kappelinluoto on merkitty SM-alueena. Katja-asetuksen mukaisesti VARK-kohteet ja -alueet merkitään kuitenkin yleiskaavaan merkinnällä vark (kts. Ympäristöministeriön asetus maakunta-, yleis- ja asemakaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta 11.6.2024). Tähän liittyvä määräys tulee olla muotoa "Valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen kohde, muinaismuistolaila (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Aluetta koskevassa maankäytön suunnittelussa tulee erityisesti kiinnittää huomiota VARK- inventoinnissa todettuihin arvoihin ja ominaispiirteisiin. Suunnitelmista on pyydettävä Satakunnan Museon lausunto". Merkintä- ja määräystapoihin voi mahdollisesti vielä tulla muutoksia, sillä näitä koskeva Museoviraston laatima menettelytapaohje ei ole vielä valmis. Merkinnät ja määräykset tuleekin vielä kaavan ehdotusvaiheessa tarkistaa.

Tahkoluodon kylänpaikka on osittain kiinteä muinaisjäänös, osittain kulttuuriperintökohde. Muinaisjäänös on kaavakartalle merkitty osa-alueena merkinnällä SM-katkoviiva. Merkintään liittyvä määräys on oikeanlainen. Kylänpaikkaan liittyvä kulttuuriperintökohde sijoittuu Tahkoluodon keto -nimiselle luonnonsuojelualueelle (S), eikä sitä ole tarpeen erikseen merkitä kaavakartalle. Satakunnan Museo tarkisti Tahkoluodon kylänpaikan muinaisjäänösalueen rajauksen Fortum Power and Heat Oy:n pyynnöstä 24.4. 2025. Rajausta on maastotarkastuksen jälkeen muutettu, sillä osan alueesta todettiin tuhoutuneen ja jääneen Meri-Porin voimalaitoksen kytkinkentän alle. Muinaisjäänösalueen uusi rajausta tulee päivittää myös kaavakartalle. Rajausta löytyy Museoviraston kulttuuriympäristön palveluikkunasta osoitteesta www.kyppi.fi tai suoraan linkistä <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.1000024376>.

Kulttuuriperintökohteet on merkitty kaavakartalle sinisellä neliöllä. Neliöihin olisi selkeyden vuoksi hyvä lisätä tunniste, esim. kp. Kulttuuriperintökohteisiin liittyvä määräys on oikeanlainen.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Olli Joukio

Arkeologi Leena Koivisto

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Katariina Alaspää
Satakuntaliitto/kirjaamo, Susanna Roslöf, Daniel Nagy
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä